

Handläggare

Jessica Johansson, Skarpnäcks SDF
Monika Lind, Enskede-Årsta-Vantör SDF
Michael Boström, Farsta SDF

Boendeplan för äldre 2020 med utblick mot 2040

Underlag från region östra söderort till stadsövergripande
boendeplanering 2020, med utblick mot 2040.

Bakgrund

Stadsdelsnämnderna ska per region gemensamt ta fram underlag till stadsövergripande boendeplanering för 2020 med utblick mot 2040, där äldreförvaltningen samordnar stadens arbete. Stadsövergripande äldreboendeplan ska därefter godkännas av kommunstyrelsen och vara vägledande för nämndernas kommande beslut gällande större förändringar av stadens äldreboendebestånd. För att kunna tillgodose samtliga behov av boenden för äldre krävs samordning inom staden, där förändring av behov löpande behöver beaktas.

Äldreboendeplanering för region östra söderort utgår i enlighet med anvisningarna från Swecos framskrivning av äldreomsorgsbehovet i Stockholms stad samt utifrån Swecos rapport om boendetider.

Uppgifter om antal bostäder och personer i vård- och omsorgsboende och servicehus samt kö, flyttströmmar och lediga platser är hämtade ur stadens sociala system. Vidare är underlag hämtat från Swecos rapport om framtidens behov av seniorbostäder och Micasas rapport om plan för nybyggnad av seniorboenden.

Detta underlag till boendeplan har tagits fram i samarbete mellan Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Skarpnäcks stadsdelsförvaltning.

Befolkning och behov

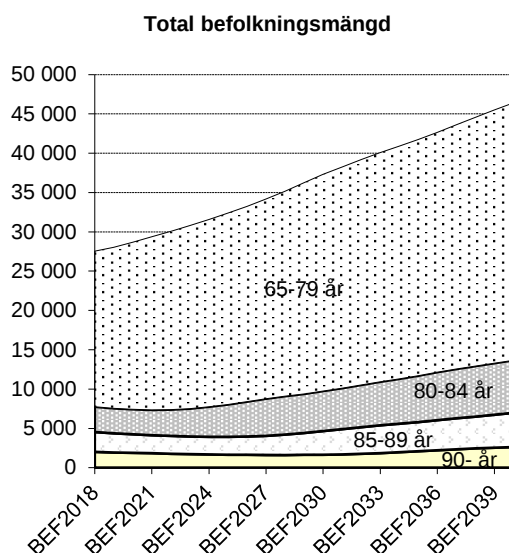
Befolkningsutveckling

Swecos befolkningsunderlag östra söderort, januari 2019

Ålder/År	år 2018	år 2020	år 2030	år 2040
65 - 79 år	19820	21280	27550	32740
80 -84 år	3220	3190	5120	6700
85 - 89 år	2490	2340	3000	4350
90- år	2020	1890	1640	2620
Totalt 65-år	27550	28700	37310	46410

Befolkning

Prognos 2018-2040

Enligt stadens officiella befolkningsprognos beräknas antalet äldre personer som är 65 år och äldre att öka under de kommande åren. Ökningen är inte så stor fram till år 2020, den största ökningen sker mellan år 2030 och 2040. I vissa åldrar fram till år 2040 är det en minskande utvecklingstakt av befolkningen jämfört med föregående prognos.

Antalet yngre äldre, 65-79 år, förväntas öka i hela staden, där östra och västra söderort tillhör de regioner där den procentuella skillnaden blir störst med en ökning på cirka 65 procent mellan år 2018 och 2040. Till skillnad från tidigare där det under ett antal år skett en minskning av invånare över 80 år, förväntas nu målgruppen öka med anledning av de senaste årens ökning av de yngre äldre. I östra söderort beräknas antalet personer över 80 år dock fortsatt minska fram till år 2022, för att sedan på längre sikt till år 2040 öka med nästan 80 procent. I stadens övriga regioner förväntas ökningen bli ca 50 procent.

Jämfört med föregående års befolkningsprognos beräknas antalet personer öka betydligt mer i Innerstaden än i övriga regioner. Anledningen är att i tidigare prognoser har äldre personer antagits flytta till ytterstaden i större utsträckning än vad som varit fallet.

En viktig och intressant aspekt är hur befolkningsökningen kommer påverka behovet av äldreomsorg. På uppdrag av Stockholms stad har Sweco utvecklat en modell för att prognostisera äldreomsorg

och tar fram årliga prognoser för hela staden och för de olika stadsdelsområdena.

Äldreomsorgsbehov

Prognos äldreomsorgstagare totalt boende, hemtjänst och dagverksamhet

	2018	2020	2030	2040
Enskede-Årsta-Vantör	2203	2110	2240	2740
Farsta	1698	1630	1640	1970
Skarpnäck	983	980	1150	1450
Östra söderort	4884	4720	5030	6160
<i>Inklusive dagverksamhet, hemvårdsbidrag och korttidsvård</i>				

Prognos äldreomsorgstagare vård- och omsorgsboende

	2018	2020	2030	2040
Enskede-Årsta-Vantör	523	500	500	640
Farsta	518	490	480	590
Skarpnäck	256	250	290	380
Östra söderort	1297	1240	1270	1610

Behovet av äldreomsorg förändras över tid vilket har flera orsaker. Några faktorer som kan påverka behovet är antalet äldre som lever längre och är generellt friskare samt att medellivslängden ökar vilket leder till ökat samboende. Vidare aspekter kan vara den medicinska och tekniska utvecklingen, en viss hälsoförbättring hos de äldsta och den ökande utbildningsnivån.

I östra söderort väntas antalet omsorgstagare minska fram till år 2022, till skillnad från de övriga regionerna där antalet i stort sett beräknas vara oförändrat. På längre sikt väntas en ökning ske av antalet omsorgstagare inom samtliga områden, där det i övriga regioner i staden förväntas ske en mer betydande ökning än för östra söderort. För östra söderort väntas en viss ökning av samtliga äldreomsorgstagare ske fram till år 2030, med vissa skillnader inom regionen. Den största ökningen sker mellan år 2030 och 2040.

Ökningen av antalet äldre innebär att regionen tillsammans med staden i övrigt är i behov av en god framförhållning när det gäller planering och omfördelning av resurser samt samverkansbehov.

Flyttströmmar

Enligt äldreförvaltningens sammanställning av flyttströmmar mellan regionerna framgår att andelen beslut om vård- och

omsorgsboenden som verkställts inom östra söderort är 73 procent, vilket är relativt oförändrat över tid med undantag från föregående år, då verkställigheten inom regionen var på 68 procent.

Fördelningen av resterande beslut som verkställts i andra regioner eller kommuner är sex procent utanför Stockholms stad (69 platser), sju procent i Västra söderort (89 platser), 12 procent i Innerstaden (142 platser) och två procent i Västerort (28 platser).

Av andelen äldre med beslut om vård- och omsorgsboende från övriga regioner i staden har 15 procent från Västerort (116 platser), 11 procent (218 platser) från Innerstaden, och fyra procent i Västra söderort (41 platser) verkställts inom region östra söderort.

Region östra söderort har totalt 284 placeringar på servicehus. Av dessa så har 217 platser köpts inom regionen, vilket innebär att 76 procent av de köpta platserna finns inom region östra söderort.

Boendetider

Enligt Swecos rapport *Boendetider vård- och omsorgsboende och servicehus i Stockholms stad 2018 (2018-11-01)* är boendetiden på vård- och omsorgsboende i staden cirka 17,7 månader, vilket är en ökning med över en månad sedan året innan. Året innan visade resultatet en minskning av boendetiderna vilket enbart verkar ha varit en tillfällig minskning, där den ökning av boendetider som skett sedan 2011 fortsätter. Gällande servicehusen så visar resultaten på att boendetiderna inom staden blivit kortare de senaste fyra åren.

Boendetiden på vård- och omsorgsboende inom region östra söderort ligger kring stadens snitt och är 16,9 månader, vilket är en ökning med drygt fem månader sedan föregående år.

Boendetiden för servicehus inom regionen är 11,8 månader, vilket är i nivå med föregående års resultat. Det har skett en markant ökning av andel avslut inom två månader i servicehus under de senaste åren, där region östra söderort är den region som står för den kraftiga ökningen. Även när det gäller avslut inom 12 månader på servicehus står regionen för den största ökningen från 2013 till 2016. Region östra söderort ser ett förändrat behov av boendeformer för de äldre där servicehus inte efterfrågas i lika hög utsträckning, men där det ökande antalet seniorboenden som staden planerar att bygga inom regionen möter behovet.

Vård- och omsorgsboende – permanent boende

Antal platser per inriktning vård- och omsorgsboende, februari 2019

Stadsdelsnämnd	Somatik	Demens	Profilboende	Totalt
Enskede-Årsta-Vantör				
Egen				
regi/entrepr.	185	308	0	493
LOV-platser	49	133	0	182
Farsta				
Egen				
regi/entrepr.	60	132	0	192
LOV-platser	161	122	23	306
Skarpnäck				
Egen				
regi/entrepr.	32	31	0	63
LOV-platser	36	48	0	84
Totalt antal platser	523	774	23	1320

Antalet platser i egen regi/entreprenad är oförändrat inom regionen. Skarpnäcks stadsdelsförvaltning har genomfört en omfördelning av platser under 2018 mellan demens och somatisk inriktning, vilket innebär att Hemmet för gamla har fler platser med demensinriktning.

I Enskede-Årsta-Vantör finns åtta lägenheter på Högdalens vård- och omsorgsboende som är tillfälligt stängda sedan augusti 2017. Orsaken är att boendet en tid haft många lediga lägenheter. De tomställda lägenheterna används i dagsläget inte för annat ändamål. Eventuellt kommer de att användas för evakuering när Årsta vård- och omsorgsboende rivs. I Skarpnäck och Farsta finns inga tillfälligt stängda platser eller permanent stängda genom uppsägning av kontrakt.

Eftersom behovet av vård- och omsorgsplatser varierar över tid är det av vikt att stadsdelsnämnderna har möjlighet att dimensionera antal platser och dess inriktning utifrån efterfrågan.

Lediga lägenheter

Vård- och omsorgsboenden ingår i stadens valfrihetssystem. Region östra söderort hade 17 lediga platser i december 2018, vilket är färre antal lediga platser i regionen jämfört med 2017.

Särskilt avdelade platser för vård i livets slut

Region östra söderort har inga särskilt avdelade platser för vård i livets slut.

Behov av ombyggnationer, större investeringar eller avvecklingar

I Skarpnäck planeras Hemmet för gamla att avvecklas i samband med att vård- och omsorgsboendet Bergholmsbacken står färdigt, vilket idag är planerat till år 2025. Syftet är att undvika att ha kvar äldre fastigheter för att skapa en hållbar lösning på sikt, för att inte behov ska uppstå av större ombyggnationer. Bergholmsbacken kommer att ha 72 platser, där inriktningen ännu inte är beslutad om.

Inom Enskede-Årsta-Vantör finns inga boenden med förelägganden från Arbetsmiljöverket, däremot finns boenden där hygienutrymmen inte uppfyller Arbetsmiljöverkets krav.

Bara en mindre del av badrummen på Årsta vård- och omsorgsboende håller modern standard som motsvarar Arbetsmiljöverkets krav. Boendet ska rivas och ersättas med ett nytt modernt äldreboende. Projektet har skjutits fram i tiden på grund av oklarheter i detaljplanearbetet. I samband med rivningen ska boende erbjudas att välja annat boende inom valfrihetssystemet.

På Högdalens vård- och omsorgsboende uppfyller hygienutrymmena Arbetsmiljöverkets krav i ungefär 20 procent av lägenheterna. Fastigheten ska också rivas, men i ett senare skede. Under byggperioden ska de boende erbjudas att välja annat boende inom valfrihetssystemet alternativt om möjligt evakuering till det då nybyggda Årsta vård- och omsorgsboende.

Skedvikens vård- och omsorgsboende med inriktning mot demenssjukdom ska omstruktureras till LSS-boende enligt ett nämndbeslut från 2017. Det görs för att anpassa utbudet till efterfrågan på olika former av särskilt boende.

Ingen annan avveckling av hela vård- och omsorgsboenden planeras. Däremot evakueras både Högdalens- och Årsta vård- och omsorgsboenden under en period under rivning och nybyggnation.

Efter nybyggnation minskar antalet lägenheter i vård- och omsorgsboende med fem lägenheter i Årsta och med 86 lägenheter i Högdalen. Samtidigt tillkommer cirka 160 seniorlägenheter.

I Farsta är Edö vård- och omsorgsboende under ombyggnad efter föreläggande från Arbetsmiljöverket som innebär att brister i hygienutrymmen måste åtgärdas för att det ska vara tillåtet att fortsätta bedriva verksamhet i huset. Ombyggnationen beräknas vara klar för inflyttning i december 2019, vilket innebär att Edö vård- och omsorgsboende utökas med 19 platser.

Förutsatt att inte ytterligare förlägganden blir aktuella, är det i dagsläget inte aktuellt med ytterligare ombyggnationer och/eller större investeringar inom befintligt bestånd i regionen.

I övrigt finns inga ytterligare förelägganden från Arbetsmiljöverket gällande befintliga boenden inom region östra söderort.

När det gäller mindre boenden såsom Veckobo vård- och omsorgsboende och Ängsö vård- och omsorgsboende, är det en utmaning att dels kvalitetssäkra och utveckla verksamheten, dels att driva verksamheten med budget i balans. Mindre verksamheter likt dessa kan behöva ses över, för att staden även på sikt ska kunna garantera en verksamhet med god kvalitet.

Behov av nybyggnation

De beslutade förändringarna kring antal platser på vård- och omsorgsboenden inom region östra söderort är att platsantalet kommer att öka med totalt 316 platser fram till 2029. Planerad förändring, dvs. att markanvisning har sökts för ett specifikt projekt, inom regionen mellan 2025 och 2039 är en ökning med 306 boendeplatser. Utifrån Swecos prognos om antal omsorgstagare i behov av vård- och omsorgsboende kommer behovet av platser att tillgodoses inom regionen fram till år 2040. Det kommer att vara ett överskott av platser inom regionen fram till 2040, där övriga regioner i staden som väntas ha ett underskott kan köpa platser.

En förändrad behovsbild inom regionen är att behovet av mer avancerad hälso- och sjukvård samt omvårdnad ökar på särskilda boenden. Detta är av vikt att beakta i den fysiska utformningen av boenden vid både nybyggnation och när det gäller ombyggnation.

Vård- och omsorgsboende - Intressentboende

Intressentboende är ett vård- och omsorgsboende som riktar sig till äldre utifrån olika intresseområden såsom språk, kultur och etnicitet. Inom region östra söderort finns inga intressentboenden i egen regi eller entreprenad.

Inom region östra söderort finns ingen större efterfrågan på intressentboenden. Det går däremot inte att utesluta att behov och efterfrågan kan komma att ändras utifrån framtida förändringar i befolkningsunderlaget, vilket staden vidare bör följa upp framöver.

Vård- och omsorgsboende - Profilboende

Med profilboende avses ett vård- och omsorgsboende som har specialiserade kunskaper om en viss målgrupp med särskilda behov utifrån en specifik diagnos eller funktionsnedsättning. Inom region östra söderort finns Gamlebo som är ett profilboende som riktar sig till äldre hemlösa med missbruksproblematik och som till följd av fysisk- och/eller psykisk ohälsa har ett omvårdnadsbehov. Boendet drivs i kommunal regi av socialförvaltningen. Inom region östra söderort finns inga andra profilboenden i egen regi eller på entreprenad.

Region östra söderort bedömer att behov och efterfrågan av denna typ av boenden är relativt låg.

Vård- och omsorgsboende – Korttidsplatser

Antal befintliga platser i korttidsvård, egen regi eller entreprenad, februari 2019

Stadsdelsnämnd	Antal platser
Enskede-Årsta-Vantör	11
Farsta	16
Skarpnäck	0
Totalt egen regi/entrepr.	27

Enligt tabell ovan framgår att region östra söderort har 27 korttidsplatser. Totalt sett så har regionen 17 platser med somatisk inriktning och sex platser med inriktning demens. Fyra platser, två på respektive Rågsveds servicehus och Enskede Nya servicehus har inriktning mot både demens och somatik för att flexibelt kunna nyttja platserna utifrån behovet.

Vidare fördelning av korttidsplatserna är att Årsta vård- och omsorgsboende har sju platser med somatisk inriktning. Postiljonen vård- och omsorgsboende har 16 platser, där tio platser har somatiskt inriktning och sex platser har inriktning demens.

Tillgången av platser inom regionen bedöms i stort sett möta upp planerat behov de närmaste åren. Tillgång och efterfrågan varierar dock över tid och emellanåt uppstår därmed brist på platser. Region östra söderort kommer att utreda möjligheten att tillfälligt upplåta korttidsplatser på befintliga vård- och omsorgsboenden.

Utifrån den demografiska utvecklingen, och då främst utifrån ökning av antal personer 80 år och äldre inom regionen, så kommer behov av korttidsvård med största sannolikhet att öka på längre sikt.

Servicehus

Nedanstående servicehus finns inom region östra söderort, med antal lediga lägenheter februari 2019

Stadsdelsnämnd	Servicehus	Antal lägenheter	Lediga lägenheter
Enskede-Årsta-Vantör	Enskededalens servicehus	166	15
	Enskede Nya servicehus	64	11
	Rågsveds servicehus	70	2
Farsta		0	0
Skarpnäck		0	0
Totalt antal lägenheter		300	28

Region östra söderort har inga lägenheter som används som evakueringslägenheter eller är under ombyggnad. Två lägenheter i Rågsveds servicehus och två lägenheter i Enskede Nya servicehus används för korttidsvård. Antal lediga lägenheter som är uthyrningsklara är totalt 28 enligt ovan tabell. Enskede-Årsta-Vantör har många platser i förhållande till befolkningsstorleken, där stadsdelsnämnden under 2019 utreder möjligheten att omvandla Enskededalens servicehus till seniorboende med aktivitetscenter. Inom regionen finns ett minskat behov av servicehuslägenheter, där antal lägenheter är fler än behovet.

SHIS, HVB-hem och stödboende

Antalet köpta platser på SHIS, Stiftelsen hotellhem i Stockholm, för personer 65 år och äldre är totalt 18 platser inom östra söderort. Det har därmed skett en ökning av efterfrågan på dessa platser sedan föregående år, då det var 14 personer inom regionen som erhöll boendeinsats via SHIS. Farsta har tolv av dessa placeringar och Skarpnäck samt Enskede-Årsta-Vantör har tre placeringar vardera.

Antalet köpta platser på HVB-hem, Hem för vård eller boende, för personer 65 år och äldre är totalt 38 platser inom region östra söderort. Det har således även skett en ökning på efterfrågan på platser på HVB-hem sedan året innan, då det var 34 personer inom regionen som var placerad på HVB-hem. Farsta har 21 av dessa platser, Skarpnäck tio platser och Enskede-Årsta-Vantör sju platser.

Regionen har ytterligare tre placeringar på övriga stödboenden, där Skarpnäck har två av platserna och Enskede-Årsta-Vantör en plats.

Region östra söderort ser tendenser till att vissa särskilda målgrupper inom äldreomsorgen ökar, som kräver anpassade och tillgängliga boendeformer som inte finns att tillgå i tillräcklig utsträckning. Äldre med psykisk ohälsa, missbruk och/eller hemlöshet ökar. Antalet personer som berörs är ett fåtal, men regionen vill lyfta fram att behov finns av ytterligare boendeformer.

Seniorboende

Antal seniorbostäder uppdelat per stadsdelsnämnd och upplåtelseform

Stadsdelsnämnd	Antal allmännyttiga	Antal bostadsrätter	Antal privata	Totalt
	hyresrätter		hyresrätter	
Enskede-Årsta-Vantör	60	0	0	60
Farsta	69	58	0	127
Skarpnäck	129	33	30	192
Totalt antal bostäder	258	91	30	379

Enligt Swecos rapport *"Framtidens behov av seniorbostäder"* finns det totalt 379 seniorbostäder inom region östra söderort. Behovet är större än befintligt bestånd där det idag finns behov av ytterligare 689 seniorbostäder. Denna prognos är beräknat utifrån fördelning av seniorbostäder efter befolkningsstorleken. Fram till 2040 finns behov av totalt 1814 bostäder, vilket innebär att ytterligare 746 bostäder behövs för att möta upp invånarnas behov inom regionen.

Regionen delar de bedömningar som framkommer av nämnda rapporter och ställer sig positiv till förslag och åtgärder som lyfts fram. Detta för att kunna möta de framtida behoven av tillgängliga och anpassade bostäder hos målgruppen äldre som förutsätts öka kraftigt fram till år 2040. Region östra söderort ställer sig positiv till

att staden planerar för byggande av fler seniorboenden inom främst region östra söderort, men även inom övriga delar av staden. Förutsatt att tillgången på seniorboenden inom region östra söderort ökar, bedöms det samlade behovet av vård- och omsorgsboenden inom regionen kunna minska och/eller den enskildes behov av att flytta till vård- och omsorgsboende kunna skjutas på framtiden högre upp i åldrarna. Regionen bedömer även att ökad tillgång på seniorbostäder inom staden kan ha positiva effekter ur ett kommunalekonomiskt perspektiv. Om staden ska uppnå önskat resultat, exempelvis bidra till en flyttkedja som frigör lägenhetsyta på bostadsmarknaden, genom ökat antal seniorbostäder inom staden, förutsätter detta att tillgängliga och framtida seniorboenden får en hyressättning som gör att målgruppen kan och vill efterfråga bostäderna.